

Interne notater

STATISTISK SENTRALBYRÅ

87/18

5. mai 1987

EKSTRAFORDELER (FRINGE BENEFITS)

av

Ole Bjørklund

INNHold

	Side
1. Innledning	1
2. Oppsummering av de ekstrarfordelene det kan dreie seg om for lønnstakere	1
3. Data i norsk offisiell statistikk som kan gi opplysninger om noen av ekstrarfordelene	2
3.1. Forbruksundersøkelsen	2
3.2. Levekårsundersøkelsen	3
3.3. Lønnsstatistikken	4
3.3.1. Indirekte personalkostnader	4
3.3.2. Lønnstelling for arbeidere i bergverksdrift og industri 3. kvartal 1984	4
3.3.3. Lønnsstatistikk for ansatte i jordbruk, gartneri og hagebruk september 1986	4
3.3.4. Lønnsstatistikk for ansatte i hotell- og restaurandrift pr. 31. oktober 1986	5
3.3.5. Lønnsstatistikk for ansatte i varehandel pr. 1. september 1986	5
3.3.6. Lønnsstatistikk for ansatte i bank- og forsikringsvirksomhet pr. 1. september 1986	5
3.3.7. Lønnsstatistikk for ansatte i forretningsmessig tjenesteyting, eiendomsdrift og interesseorganisasjoner pr. 1. september 1986	5
3.3.8. Lønnsstatistikk for statens embets- og tjenestemenn og for ansatte i skoleverket pr. 1. oktober 1986	5
3.3.9. Lønnsstatistikk for kommunale arbeidstakere pr. 1. oktober 1986	5
3.3.10. Lønnsstatistikk for ansatte i helsevesen og sosial omsorg pr. 1. oktober 1986	6
3.3.11. Lønnsstatistikk ellers	6
3.4.inntekts- og formuesundersøkelsen	6
4. Enkelte anbefalinger fra ILO når det gjelder lønnsstatistikk ...	11
5. Muligheter for undersøkelser	12
5.1. Innhenting av opplysninger om ekstrarfordeler	12
5.2. Øvrige opplysninger som innhentes	14
5.3. Utvalg	14

1. INNLEDNING

Et av forslagene i rapporten fra Det tekniske beregningsutvalg for inntektsoppgjørene når det gjaldt utbyggingen av lønns- og inntektsstatistikken (NOU 1979:31), ble kalt "kartlegging av fordeler utenom kontantlønn eller annen ordinær godtgjørelse som lønnstakere eller selvstendige mottar". Utvalget kommenterte dette forslaget slik:

"Det bør utredes hvordan en eventuelt kan få belyst omfanget av spesielle fordeler som lønnstakerne mottar i form av billig eller gratis bolig, billig eller gratis transport, fri telefon, vare-rabatter etc. Også for selvstendige næringsdrivende bør det utredes i hvilken grad en kan registrere slike fordeler.

Utvalget er klar over at utarbeiding av statistikk på dette felt vil by på store problemer og er ikke sikker på hvor langt en kan komme i praksis. Under enhver omstendighet må det utvikles tilfredsstillende metoder for innsamling og bearbeiding av data før det praktiske arbeid settes i gang. Utvalget antar at det ikke bør gjennomføres årlige undersøkelser, men at det er tilstrekkelig med enkeltstående undersøkelser med relativt lange mellomrom i tid."

Dette notatet inneholder en oppsummering av hvilke ekstrafordeler det kan dreie seg om for lønnstakere. Videre inneholder det en beskrivelse av de data vi har i dag i norsk offisiell statistikk som kan gi opplysninger om noen av disse ekstrafordelene. Vi ser også nærmere på enkelte anbefalinger fra Det Internasjonale Arbeidsbyrå (ILO) når det gjelder lønnsstatistikk, og til slutt drøftes ev. muligheter for undersøkelser på dette feltet.

2. OPPSUMMERING AV DE EKSTRAFORDELENE DET KAN DREIE SEG OM FOR LØNNSTAKERE

En direkte oversettelse av det engelske uttrykket "fringe benefits" som en av og til støter på, er ordet "frynsegoder". Her vil vi kalle dette ekstrafordeler. I denne framstillingen skal vi la dette begrepet stå for ytelser fra arbeidsgiver til arbeidstaker som kommer i tillegg til lønn for arbeidet tid og lønn for ikke arbeidet tid (feriepenger, lønn for bevegelige helligdager og 1. og 17. mai, lønn under sykdom og permisjoner). Disse ytelsene kan bestå i både naturalia og pengegodtgjørelser eller utgiftsdekninger av forskjellig slag. I et senere avsnitt der vi ser på enkelte anbefalinger fra ILO når det gjelder lønnsstatistikk, skal vi komme nærmere inn på definisjonene her.

Vi har følgende ekstrafordeler:

- (i) Fri- og rabattreiser
- (ii) Personrabatter på varer og tjenester
- (iii) Frikvoter og gratisytelser
- (iv) Gratis aviser og tidsskrifter
- (v) Rentefrie eller subsidierte lån
- (vi) Premier og tilskudd til pensjonsforsikring, pensjonskasser og pensjonsfond
- (vii) Premier og tilskudd til privat livs- og ulykkesforsikring
- (viii) Premier og tilskudd til private sykekasser o.l.
- (ix) Utbetalte pensjoner eller tilskudd til pensjoner direkte over bedriftens regnskap
- (x) Etterlønn ved dødsfall
- (xi) Gaver
- (xii) Premier for forslag
- (xiii) Gratis eller subsidiert mat og drikke i bedriftskantine
- (xiv) Bruk av bedriftshytte, campingvogn og lystbåt
- (xv) Tilstelninger og arrangementer
- (xvi) Bruk av idrettshall, svømmebasseng, slalåmløype, ridestall o.l.
- (xvii) Gratis feriereiser
- (xviii) Bedriftshelsetjeneste mv.
- (xix) Fri eller delvis fri telefon
- (xx) Fri uniform og fritt arbeidstøy
- (xxi) Kjøp av aksjer i egen bedrift til underkurs

- (xxii) Fri eller delvis fri bil
- (xxiii) Gratis eller subsidiert bensin
- (xxiv) Gratis parkeringsplass
- (xxv) Fri eller delvis fri bolig
- (xxvi) Gratis eller subsidiert elektrisitet/brensel
- (xxvii) Fri eller delvis fri kost og/eller losji
- (xxviii) Spesielt gunstige kjøp fra arbeidsgiveren (tomt, bolig mv.)
- (xxix) Gratis eller subsidiert transport til og/eller fra arbeidsstedet
- (xxx) Dekning av utgifter i forbindelse med flytting
- (xxxi) Husmorvikarordning, barnehageordning o.l.
- (xxxii) Overskudd på bilgodtgjørelse
- (xxxiii) Overskudd på diettgodtgjørelse
- (xxxiv) Overskudd på andre utgiftsgodtgjørelser
- (xxxv) Annet

3. DATA I NORSK OFFISIELL STATISTIKK SOM KAN GI OPPLYSNINGER OM NOEN AV EKSTRAFORDELENE

3.1. Forbruksundersøkelsen

I forbruksundersøkelsen 1987 stilles det følgende spørsmål om ekstrarfordeler i avslutningsintervjuet:

Har noen av dere i løpet av siste 12 måneder fått

- (i) fri reise til og fra arbeidssted?
(Hvis ja:) Hva var verdien av frie arbeidsreiser regnet etter rutetakst?
- (ii) andre frie reiser medregnet eventuelt opphold?
Gratis reise sammen med en annen på tjenestereise tas med.
(Hvis ja:) Hva var verdien av frie reiser, medregnet opphold?

Forbruksundersøkelsen opererer for øvrig med bl.a. følgende kjennemerker: handelsfelt, bostedsstrøk, forbruksutgift i alt, husholdningstype, hovedinntektstakerens yrkesstatus, hovedinntektstakerens alder og tallet på personer i husholdningen.

Når det gjelder forbruksundersøkelsene, så har en det forhold at det i tidligere undersøkelser har vært stilt flere spørsmål om ekstrarfordeler enn det som er tilfellet i dag.

I forbruksundersøkelsen 1967 ble det stilt følgende spørsmål i årsintervjuet:

Hadde husholdningen i 1967:

- (i) Fri bolig
- (ii) Hvis fri bolig, hva ble inntekten av denne verdsatt til ved skattelikningen for 1966?
- (iii) Fritt brensel
- (iv) Fritt lys
- (v) Hvis ja, hva ble fritt brensel pluss fritt lys verdsatt til ved skattelikningen for 1966?
- (vi) Fri telefon
- (vii) Disponerte noen av husholdningsmedlemmene firmabil (tjenestebil) i 1967?
Hvis ja, besvares spørsmålene nedenfor:
- (viii) Total kjørelengde i 1967: Av dette privat kjøring (antall km ført opp i selvangivelsen for 1967): (Oppgis for hvert enkelt husholdningsmedlem)
- (ix) Har en eller flere av husholdningens medlemmer mottatt frie arbeidsklær i 1967?
- (x) Hvis ja, oppgi hva slags arbeidsklær og verdien: (Oppgis for hvert enkelt husholdningsmedlem)
- (xi) Hvis en eller flere av husholdningens medlemmer har foretatt frie reiser i 1967, skal det oppgis nedenfor hvem dette gjelder og hva utgiften ville ha vært hvis reisene var betalt.
Verdien av fri skolereise: Verdien av fri reise til og fra arbeidsstedet: Verdien av andre frie reiser: (Alt oppgis for hvert enkelt husholdningsmedlem)
- (xii) Her skal føres opp verdien av kontraktsmessig bestemte naturalytelser i form av matvarer som f.eks. poteter, mjølk, egg. (Oppgis for hvert enkelt husholdningsmedlem)
- (xiii) Hvis en eller flere av husholdningsmedlemmene har mottatt andre kontraktsmessig bestemte naturalytelser i 1967, oppgi hva det er og verdien av det. (Oppgis for hvert enkelt husholdningsmedlem)

Verdien av fri telefon ble anslått i Byrået, og verdien av fri bil ble beregnet på grunnlag av antall km privat kjøring i 1967.

I forbruksundersøkelsen 1973 ble det stilt følgende spørsmål i avslutningsintervjuet i tillegg til de spørsmålene som stilles i forbruksundersøkelsen 1987:

- (i) Disponerer noen av husholdningsmedlemmene tjenestebil til privat kjøring?
- (ii) Hvis ja, oppgi samlet kjørelengde i privat kjøring (alle tjenestebiler) for siste 12 måneder (omtrentlig anslag)
- (iii) Ble noen i husholdningen inntektsliknet av ev. fri bolig, strøm, brensel ved siste skattelikning?
Hvis ja, fyll ut nedenfor:
  - (iv) Verdi av fri bolig (brutto husleieverdi): (Verdsatt til ved siste skattelikning)
  - (v) Verdi av fri strøm og brensel: (Verdsatt til ved siste skattelikning)
Har husholdningen (eller noen i husholdningen) i løpet av siste 12 måneder mottatt:
  - (vi) Regelmessige naturalytelser i form av matvarer, herunder gratis kjøtt, fisk, poteter og gratis måltider (unntatt skolemåltider)?
  - (vii) Andre regelmessige naturalytelser?
Hvis ja på noen av spørsmålene ovenfor, fyll ut nedenfor:
  - (viii) Regelmessig mottatte naturalytelser i form av matvarer - herunder gratis måltider: (Verdianslag siste 12 mnd.)
  - (ix) Andre regelmessige mottatte naturalytelser: (Verdianslag siste 12 mnd.)

På grunnlag av det oppgitte antall km på spørsmålet om samlet kjørelengde i privat kjøring for siste 12 måneder, beregnes verdien av fri bil.

I forbruksundersøkelsene for 1967 og 1973 forsøkte en altså i en viss forstand å få registrert "totalverdien" av naturalytelsene i og med at en har med det siste spørsmålet om andre kontraktsmessig bestemte naturalytelser i 1967-undersøkelsen og andre regelmessige mottatte naturalytelser i 1973-undersøkelsen. I instruksene for intervjuerne og i instruksene for revisjon og koding er det ikke nærmere forklart hva som menes med henholdsvis "kontraktsmessig bestemte" og "regelmessige motatte". Det er derfor her avgjørende hvorledes dette har blitt tolket. Nå er det imidlertid under alle omstendigheter tvilsomt hvor pålitelige svar en egentlig har fått på disse to spørsmålene.

3.2. Levekårsundersøkelsen

I levekårsundersøkelsen 1987 blir det stilt følgende spørsmål om ekstrafordeler:

Har du noen av følgende fordeler i ditt arbeid?

- (i) Fri bolig eller støtte til bolig
- (ii) Tjenestebil til privat bruk
- (iii) Støtte til bilhold
- (iv) Fri telefon eller støtte til telefon
- (v) Fri reise til arbeid
- (vi) Fri bruk av bedriftsferiested
- (vii) Mulighet for lån eller garanti for lån
- (viii) Gratis kaffe, te eller mat
- (ix) Kjøp av varer eller tjenester til redusert pris
- (x) Fri reise til utlandet med familie
- (xi) Fri livs- eller ulykkesforsikring
- (xii) Pensjonsordning betalt av arbeidsgiver

I levekårsundersøkelsen blir det altså ikke stilt noen spørsmål om verdien av ekstrafordelene.

Levekårsundersøkelsen opererer for øvrig med bl.a. følgende kjennemerker: kjønn, alder, landsdel, type bostedsstrøk, familiefase, sosioøkonomisk gruppe, utsatte grupper, disponibel husholdningsinntekt, sysselsetting, ukentlig arbeidstid, yrkesstatus, yrkesaktivitet siste år, arbeidstidsordning og utdanning. Dessuten stilles det i levekårsundersøkelsen spørsmål om bl.a. følgende forhold: næring, bedriftstype, hovedyrke og lønn.

Den neste levekårsundersøkelsen er planlagt for året 1991.

3.3. Lønnsstatistikken

3.3.1. Indirekte personalkostnader

For året 1977 foretok Byrået en undersøkelse om bedriftenes indirekte personalkostnader i næringene varehandel, bankvirksomhet og forsikringsvirksomhet. De indirekte personalkostnader er definert som de av arbeidsgiverens kostnader ved å sysselsette arbeidskraft som kommer i tillegg til lønn for arbeidet tid.

I slutten av 1976 ble det sendt en forhåndsorientering om denne undersøkelsen til de bedriftene som skulle være med, sammen med et utkast til spørreskjema og rettledning for utfyllingen av oppgaven. På denne måten hadde disse bedriftene mulighet for å tilpasse regnskapsføringen i 1977 til undersøkelsen.

I denne undersøkelsen om bedriftenes indirekte personalkostnader ble det stilt spørsmål om de fleste av de ekstrarfordelene som er listet opp i avsnitt 2. Men disse postene blir her hele tiden sett på som kostnadsposter for arbeidsgiveren, ikke som inntektsposter for lønnstakerne. Mange av ekstrarfordelene vil få en annen verdi i det førstnevnte tilfellet enn i det sistnevnte (f.eks. postene personalrabatter på varer og tjenester og fri eller delvis fri bolig). I undersøkelsen oppgav hver bedrift samlet sum kostnader på de enkelte poster samtidig som bedriften ga opplysninger om sine ansatte som gjorde at Byrået kunne beregne antall helårsansatte i bedriften. Dermed kan en bl.a. beregne gjennomsnittlig kostnad pr. beregnet helårsansatt for de forskjellige ekstrarfordelene.

I undersøkelsen er næringen varehandel videre delt opp i engroshandel og detaljhandel.

Etter planen skal en tilsvarende undersøkelse over indirekte personalkostnader gjennomføres for året 1988. I denne undersøkelsen skal næringen forretningsmessig tjenesteyting være med i tillegg til de næringene som var med i undersøkelsen for 1977.

(For året 1983 foretok Norsk Arbeidsgiverforening en tilsvarende undersøkelse om bedriftenes indirekte personalkostnader i næringene bergverk-, industri-, olje-, entreprenør- og elektroinstallatørvirksomhet. I denne undersøkelsen ble spørreskjema sendt til samtlige av N.A.F.'s medlemsbedrifter i disse næringene med 50 eller flere ansatte. Her ble det også i slutten av 1982 sendt en forhåndsorientering om undersøkelsen til de bedriftene som skulle være med, sammen med et utkast til spørreskjema og veiledning for utfylling av oppgaven. De indirekte personalkostnader blir i undersøkelsen fordelt på funksjonærer og arbeidere. For øvrig opereres det med følgende kjennemerker: næring, distrikter og bedriftens størrelse (antall ansatte).)

3.3.2. Lønnstilling for arbeidere i bergverksdrift og industri 3. kvartal 1984

På skjemaet til denne undersøkelsen er en av postene "Andre tillegg inntjent i arbeidstiden, skift-, smuss-, bas-, maskintillegg o.l." I rettledningen for utfyllingen av dette skjemaet står det bl.a. at verdien av avtalte naturalytelser (hus, brensel o.l.) skal føres her. Og det står at ved fastsettelse av verdien av naturalytelser skal i størst mulig utstrekning likningsvesenets satser legges til grunn.

3.3.3. Lønnsstatistikk for ansatte i jordbruk, gartnerier og hagebruk september 1986

På skjemaet til denne statistikken står følgende poster under verdi av naturalytelser: (i) Full kost og losji, (ii) Kost i arbeidstiden og (iii) Fritt husvær og/eller lys, brensel og andre naturalytelser. I rettledningen for utfyllingen av dette skjemaet står det om post (iii): "Her føres verdien av fritt husvær, lys og brensel (familiebolig) og eventuelle andre avtalte naturalytelser som ikke naturlig kan føres under full kost og losji eller kost i arbeidstiden. Her føres også verdien av mer tilfeldige naturalytelser som den ansatte har mottatt i tellingsperioden." I denne statistikken satses det altså på i prinsippet å få registrert totalverdien av naturalytelsene.

3.3.4. Lønnsstatistikk for ansatte i hotell- og restaurantdrift pr. 31. oktober 1986

For månedslønt personale står det i rettledningen for utfyllingen av skjemaet om posten "Avtalt brutto månedslønn pr. 31. oktober" bl.a. at her skal beløp trukket for kost og losji medregnes. For prosentlønt personale blir det på skjemaet under kost i arbeidstiden opplyst om personalet har full kost eller ett måltid pr. dag. På grunnlag av disse opplysningene blir verdien av fri kost beregnet i Byrået.

3.3.5. Lønnsstatistikk for ansatte i varehandel pr. 1. september 1986

På skjemaet til denne statistikken er en av postene "Lønn pr. 1. september 1986: Naturallønn pr. måned". I rettledningen for utfyllingen av dette skjemaet står det om denne posten: "Denne rubrikk skal inneholde verdien av eventuelle naturalytelser som gis i tillegg til kontantlønnen som fritt hus, elektrisk strøm, brensel, fri kost, frie arbeidsklær etc. Hvis De kjenner likningsvesenets verdiansettelse for naturalytelsen, kan De gjerne bruke denne. Oppgi hva slags naturalytelser det dreier seg om under merknader. Indirekte personalkostnader, f.eks. arbeidsgiverens andel av pensjonsinnskott, trygdepremier etc., skal ikke være med." I denne statistikken satses det altså også på i prinsippet å få registrert totalverdien av naturalytelsene. Indirekte personalkostnader ser her ut til å være definert som bl.a. ekstrafordeler som ikke består av ytelser i naturalia.

3.3.6. Lønnsstatistikk for ansatte i bank- og forsikringsvirksomhet pr. 1. september 1986

På skjemaet til denne statistikken er en av postene "Fast lønn pr. 1. september 1986: Faste tillegg til avtalt årslønn". I rettledningen for utfyllingen av dette skjemaet står det om denne posten bl.a.: "Ta med her verdien pr. år av naturalytelser som fri bolig, elektrisk strøm, brensel, arbeidsklær, uniform etc." I denne statistikken satses det altså også på i prinsippet å få registrert totalverdien av naturalytelsene.

3.3.7. Lønnsstatistikk for ansatte i forretningsmessig tjenesteyting, eiendomsdrift og interesseorganisasjoner pr. 1. september 1986

På skjemaet til denne statistikken er en av postene "Brutto månedslønn pr. 1. september 1986: Faste tillegg til avtalt brutto kontantlønn. Naturallønn". I rettledningen for utfyllingen av dette skjemaet står det om denne posten bl.a.: "Denne rubrikk skal også inneholde verdien av eventuelle naturalytelser som gis i tillegg til kontantlønnen som fritt hus, elektrisk strøm, brensel, fri kost etc. Hvis De kjenner likningsvesenets verdiansettelse for naturalytelsen, kan De gjerne bruke denne. Oppgi hva slags naturalytelser det dreier seg om under merknader. Indirekte personalkostnader, f.eks. arbeidsgiverens andel av pensjonsinnskott, trygdepremier etc., skal ikke være med." I denne statistikken satses det altså også på i prinsippet å få registrert totalverdien av naturalytelsene. Og indirekte personalkostnader ser også her ut til å være definert som bl.a. ekstrafordeler som ikke består av ytelser i naturalia.

3.3.8. Lønnsstatistikk for statens embets- og tjenestemenn og for ansatte i skoleverket pr. 1. oktober 1986

Når det gjelder denne statistikken, får Byrået ferdige maskintabeller fra Forbruker- og administrasjonsdepartementet. I prinsippet skal de ekstrafordelene som er med i trekkgrunnlaget ved beregning av forskuddstrekk, komme med i denne statistikken. Dette dreier deg da ev. om godtgjørelse til dekning av daglige reiseutgifter mellom hjem og arbeidssted, fri trygd og annen godtgjørelse til å dekke utgifter utenom selve tjenesten og verdi av helt eller delvis fri bolig, kost og/eller losji.

3.3.9. Lønnsstatistikk for kommunale arbeidstakere pr. 1. oktober 1986

Når det gjelder denne statistikken, så mottar Byrået materialet på maskinlesbar form for det meste fra Norske Kommuners Sentralforbund. I denne statistikken kommer i prinsippet de samme ekstrafordelene med som i lønnsstatistikken for statens embets- og tjenestemenn mv. (se ovenfor).

3.3.10. Lønnsstatistikk for ansatte i helsevesen og sosial omsorg pr. 1. oktober 1986

På skjemaet til denne statistikken er en av postene "Fast lønn pr. 1. oktober d.å.: Faste tillegg til månedslønn". I rettleidingen for utfyllingen av dette skjemaet står det om denne posten bl.a.: "Verdien av naturalytelser (fastsettelse som likningsmyndighetene nytter) som fri bolig, elektrisk strøm, brensel, uniformsgodtgjørelse etc. skal også med." I denne statistikken satses det altså også på i prinsippet å få registrert totalverdien av naturalytelsene.

3.3.11. Lønnsstatistikk ellers

På skjemaene til den øvrige lønnsstatistikken er det ikke noe spørsmål om ekstrarfordeler. Dette dreier seg da om lønnsstatistikk for arbeidere i bergverksdrift og industri, for ansatte på borefartøyer og verkstedplattformer, for sjøfolk på forsyningskip, for sjøfolk i utenriksfart, for sjøfolk i innenriks rutefart og fo. losse- og lastearbeidere.

3.4. Inntekts- og formuesundersøkelsen

På skjemaet til inntektsstatistikken 1985 kommer ekstrarfordeler inn under følgende poster: (i) Lønn, honorar og annen godtgjørelse, naturalytelser, serveringspenger og skattepliktige sykepenger, (ii) Fri bil (helt eller delvis), (iii) Andre skattepliktige naturalytelser, (iv) Overskudd - diettgodtgjørelse, (v) Overskudd - bilgodtgjørelse og (vi) Overskudd på andre utgiftsgodtgjørelser.

Når det gjelder ekstrarfordeler, er post (i) helt lik den tilsvarende posten på selvangivelsen. I rettleidingen til selvangivelsen står det om denne posten bl.a.: "Her tar De også med godtgjørelse til dekning av daglige reiseutgifter mellom hjem og arbeidssted, fri trygd og annen godtgjørelse til å dekke utgifter utenom selve tjenesten. Dessuten skal verdi av helt eller delvis fri bolig, kost og/eller losji komme med i den lønn De oppgir under denne posten."

Post (ii) og post (iii) utgjør en todeling av følgende post på selvangivelsen: Verdi av helt eller delvis fri bil og andre skattepliktige naturalytelser i arbeidsforhold som ikke er tatt med under 1a (dvs. post (i)). Om denne posten står det i rettleidingen til selvangivelsen bl.a.: "Disse ytelsene verdsettes av likningsmyndighetene til det De har spart, sammenliknet med den vanlige prisen for slike ytelser. De behøver ikke angi noe beløp i beløpsrubrikken. Det er tilstrekkelig at De nevner arten av ytelse. Opplysninger for øvrig som kan være av betydning ved inntektsansettelsen, bør De gi på særskilt ark." Post (iv), post (v) og post (vi) utgjør en tredeling av følgende post på selvangivelsen: Overskudd på utgiftsgodtgjørelser. Om denne posten står det i rettleidingen til selvangivelsen bl.a.: "Før her opp den delen av godtgjørelsen som skal inntektsbeskattes. Det skattepliktige overskudd framkommer ved at en fra den mottatte godtgjørelse trekker de utgifter en har hatt og som godtgjørelsen er ment å skulle dekke. Hvis utgiftene ikke kan legitimeres med bilag, bør det gis en nærmere redegjørelse for hva De antar utgiftene har beløpet seg til og om hvorledes De har innrettet Dem."

Under de nevnte postene i inntektsstatistikken kommer altså skattepliktige ekstrarfordeler med. Det kan derfor være av interesse å gå gjennom de ekstrarfordelene som er listet opp i avsn. 2, og se hva som er skattepliktig:

(i) Fri- og rabattreiser

Dersom det dreier seg om fordelene for en ansatt av en reise vedkommendes arbeidsgiver selv kjøper og gir til den ansatte gratis eller med rabatt, er fordelene skattepliktig inntekt. Dersom det på den annen side dreier seg om fordelene for en ansatt av en gratis reise eller reise med rabatt med vedkommendes arbeidsgivers egne transportmidler, er fordelene normalt skattefrie.

(ii) Personalrabatter på varer og tjenester

Her er reglen at slike rabatter er skattefrie "når rabatten må anses som rimelig og vareuttaket må anses å dekke et vanlig privat forbruk". Det er selvfølgelig et skjønnsspørsmål hvor langt denne bestemmelsen går. Vi har ikke noen regler om hva som er en "rimelig" rabatt. Regelen ovenfor gjelder varer og ikke tjenester. Personalrabatter på tjenester er altså i prinsippet skattepliktig inntekt. Personalrabatter blir imidlertid vanligvis ikke rapportert i lønnsoppgavene slik at det i praksis er forholdsvis sjeldent at personalrabatter blir skattlagt.

(iii) Frikvoter og gratisytelser

Dette er skattepliktig inntekt bortsett fra frikvotene ved bryggerier, tobakksfabrikker og sjokoladefabrikker og frilisens for ansatte i NRK. Men her er det igjen et spørsmål hvor mye av dette som rapporteres i lønnsoppgavene.

(iv) Gratis aviser og tidsskrifter

Rene fagtidsskrifter er praktisk talt alltid skattefrie. Ellers er gratis aviser og tidsskrifter som sendes til den ansattes privatadresse, vanligvis skattepliktig inntekt, mens aviser og tidsskrifter som sendes til bedriftens adresse, er skattefrie.

(v) Rentefrie eller subsidierte lån

Dette er normalt skattefrie inntekt.

(vi) Premier og tilskudd til pensjonsforsikring, pensjonskasser og pensjonsfond

Dersom arbeidsgiveren betaler dette for en ansatt til en individuell pensjonsordning, er det skattepliktig inntekt. Dersom arbeidsgiveren betaler dette for en ansatt til en kollektiv pensjonsordning, er det skattefrie inntekt.

(vii) Premier og tilskudd til privat livs- og ulykkesforsikring

Når arbeidsgiveren betaler dette for en ansatt, er det skattepliktig inntekt.

(viii) Premier og tilskudd til private sykekasser o.l.

Når arbeidsgiveren betaler dette for en ansatt, er det skattepliktig inntekt.

(ix) Utbetalte pensjoner eller tilskudd til pensjoner direkte over bedriftens regnskap

Dette er skattepliktig inntekt.

(x) Etterlønn ved dødsfall

Dette er skattefrie inntekt opp til 1½ ganger grunnbeløpet for et år i folketrygden. (For ev. overskytende beløp er den overskytende delen skattepliktig inntekt.)

(xi) Gaver

Dersom gaven består av et pengebeløp, er gaven skattepliktig inntekt. Ellers er det her en del konkrete regler for når gaver er skattefrie. Det er rimelig å anta at disse reglene fører til at gaver for det meste er skattefrie inntekt.

(xii) Premier for forslag

Dersom premien består av et pengebeløp, er premien skattepliktig inntekt. Benyttes det premier som består av annet enn pengebeløp, er premier til en verdi av inntil kr 2 500 skattefrie.

(xiii) Gratis eller subsidiert mat og drikke i bedriftskantine

Når bedriften yter gratis mat i kantinen, er disse ytelsene skattepliktig inntekt. For øvrig er subsidiert mat og gratis eller subsidiert drikke i de aller fleste tilfeller skattefri inntekt.

(xiv) Bruk av bedriftshytte, campingvogn og lystbåt

Ansattes fordel ved bruk av hytte som bedriften eier, er skattefri inntekt dersom bruken av hytta kan anses som et rimelig velferdstiltak for alle eller en betydelig gruppe ansatte i bedriften. Fordelen ved bruk av hytte som bedriften leier derimot, er som regel skattepliktig inntekt. Likeledes er fordelene ved bruk av hytte (feriested) som bedriften har i utlandet, skattepliktig inntekt.

Ansattes fordel ved bruk av campingvogn og lystbåt som bedriften eier, er skattepliktig inntekt.

(xv) Tilstelninger og arrangementer

Ansattes fordel av dette er i de aller fleste tilfeller skattefri inntekt.

(xvi) Bruk av idrettshall, svømmebasseng, slalåmløype, ridestall o.l.

Ansattes fordel av dette er skattefri inntekt.

(xvii) Gratis feriereiser

Dette er skattepliktig inntekt.

(xviii) Bedriftshelsetjeneste mv.

Ansattes fordel av bedriftshelsetjeneste er stort sett skattefri inntekt. Fordelen ved helt eller delvis fri tannlege derimot er skattepliktig inntekt. Gratis medisin bortsett fra tabletter mv. som gis som øyeblikkelig hjelp, og ytelser til en ansatts familie er også skattepliktig inntekt.

(xix) Fri eller delvis fri telefon

Bestemmelsen her er følgende: "Fordel ved hel eller delvis fri telefon regnes ikke som skattepliktig inntekt når mottakeren antas å ha behov for telefon av hensyn til sitt arbeid, og ytelsen ikke overstiger de utgifter som dekkes av det offentlige etter de generelle bestemmelser som gjelder for statstjenestemenn." Bestemmelsene for statstjenestemenn går ut på at arbeidsgiveren dekker den faste avgiften pluss samtaleavgiften for 100 tellerskritt pr. måned. Hvis arbeidsgiveren betaler ansattes telefonutgifter ut over denne grensen, skal i prinsippet det overskytende beskattes, med mindre det kan dokumenteres (sannsynliggjøres) at den ansattes bruk av telefonen i forbindelse med arbeidsforholdet er mer omfattende enn de 100 månedlige tellerskritt.

Likningsmyndighetene har ikke satt inn særlige ressurser på å sjekke at personer som har fri telefon fra arbeidsgiveren, faktisk har særlig behov for telefonen "av hensyn til sitt arbeid". Fordelen av fri eller delvis fri telefon er derfor i praksis skattefri inntekt (innen grensen på 100 tellerskritt pr. måned).

(xx) Fri uniform og fritt arbeidstøy

Her har en følgende bestemmelse: "Fordel ved fri uniform eller annet spesielt arbeidstøy stillet til disposisjon av arbeidsgiver, regnes ikke som skattepliktig inntekt. Det samme gjelder kontantgodtgjørelse til dekning av tilsvarende utgifter i den utstrekning godtgjørelsen kan sies å stå i rimelig forhold til utgiftene." Denne bestemmelsen tar bare sikte på skattefritak for uniform og for spesielt arbeidstøy ("arbeidsklær" av typen kjeledresser osv.). Fordelen av mer alminnelig, sivilt tøy til f.eks. en kontorfunksjonær er i prinsippet skattepliktig inntekt.

(xxi) Kjøp av aksjer i egen bedrift til underkurs

Her er det etter nærmere bestemmelser en skattefri fordel opp til kr 1 000. (For ev. overskytende fordel er den overskytende delen skattepliktig inntekt). Dette skattefritaket gjelder bare når alle ansatte etter en generell ordning i bedriften har fått tilbud om aksjekjøp. Dette er ikke til hinder for at det kan kreves en viss minstetid for ansettelsesforholdet, eller at aksjer i rimelig utstrekning fordeles i forhold til ansiennitet i bedriften.

(xxii) Fri eller delvis fri bil

Dette er skattepliktig inntekt.

(xxiii) Gratis eller subsidiert bensin

Dette er skattepliktig inntekt.

(xxiv) Gratis parkeringsplass

Dette er skattepliktig inntekt.

(xxv) Fri eller delvis fri bolig

Fordelen av fri bolig som en arbeidsgiver stiller til disposisjon for ansatte, er skattepliktig inntekt. Fordelen av delvis fri bolig er i prinsippet skattepliktig inntekt, men i praksis er nok fordelene av lav husleie for ansatte som bor i arbeidsgivers bolig, nokså ofte skattefri inntekt.

(xxvi) Gratis eller subsidiert elektrisitet/brensel

Dette er skattepliktig inntekt.

(xxvii) Fri eller delvis fri kost og/eller losji

Dette er skattepliktig inntekt bortsett fra for ansatte om bord på skip og olje-plattformer. For disse er fri kost og losji skattefri inntekt.

(xxviii) Spesielt gunstige kjøp fra arbeidsgiveren (tomt, bolig mv.)

Det er her først og fremst tomt og bolig det dreier seg om. I noen tilfeller får en arbeidstaker kjøpe en tomt eller bolig til underpris fra sin arbeidsgiver. Den fordelene denne underprisen utgjør for arbeidstakeren, er i prinsippet skattepliktig inntekt. Men i den grad likningsmyndighetene skattlegger kjøperen for en antatt underpris, vil ofte underprisen bli anslått meget nøkternt. Slike kjøp representerer derfor ofte betydelige skattefrie fordeler for den ansatte. Ellers er det her igjen et spørsmål hvor mye av dette som rapporteres i lønnsoppgavene.

(xxix) Gratis eller subsidiert transport til og/eller fra arbeidsstedet

Dersom en arbeidsgiver betaler for en ansattes reise mellom hjem og arbeidssted, er dette skattepliktig inntekt. Dersom arbeidsgiveren på den annen side har satt opp eget transportmiddel, f.eks. buss, som den ansatte reiser med gratis eller til redusert pris til og/eller fra arbeidet, er denne fordelene skattefri inntekt.

(xxx) Dekning av utgifter i forbindelse med flytting

Dette er stort sett skattefri inntekt.

(xxxi) Husmorvikarordning, barnehageordning o.l.

Ansattes fordel av dette er skattepliktig inntekt.

(xxxii) Overskudd på bilgodtgjørelse
 Dette er skattepliktig inntekt.

(xxxiii) Overskudd på diettgodtgjørelse
 Dette er skattepliktig inntekt.

(xxxiv) Overskudd på andre utgiftsgodtgjørelser
 Dette er skattepliktig inntekt.

Som det framgår av denne gjennomgangen, er det ikke alltid like klart hvor grensen går mellom skattepliktige og skattefrie ekstrafordeler. Naturalytelser som ikke er skattepliktige, skal heller ikke lønnsinnberettes. I første omgang er det derfor ofte arbeidsgiverens vurdering som avgjør om ekstrafordelen faktisk blir beskattet eller ikke. Hos arbeidsgiveren ligger det neppe noe incitament til å innberette mest mulig, og i mange tilfeller blir skattepliktige naturalytelser nok ikke innberettet.

Som en ser av gjennomgåelsen foran, er det altså en del ekstrafordeler som ikke kommer med i inntektsstatistikken pga. at de er skattefrie ytelser. Det er også i prinsippet skattepliktige ekstrafordeler som i praksis bare kommer med i begrenset utstrekning.

Et annet spørsmål av interesse her er hvorledes de skattepliktige ekstrafordelene blir verdsatt ved likningen. Når det gjelder dette, har en det forhold at regelverket - skatteloven og de forskrifter som er gitt i henhold til loven - i hvert fall som utgangspunkt bygger på omsetningsverdien. Når det i lov eller forskrifter tales om "den fulle verdi" eller "verdien", sikter dette til omsetningsverdien. Liknings- og rettspraksis synes også stort sett å ta utgangspunkt i omsetningsverdien.

Det er ikke alltid lett å finne fram til omsetningsverdien. De naturalytelsene det her er spørsmål om, har ikke alltid noen klar markedsverdi. Det er da naturlig å ta utgangspunkt i hva ytelsen har kostet eller ville koste hvis den skulle anskaffes. Dette vil ofte være det eneste holdepunkt. Der en ikke bygger på faste satser, foretas ansettelsen etter en konkret vurdering i det enkelte tilfelle.

Et unntak har en her når det gjelder verdsettingen av fri bolig. Når den ansatte får overlatt en bolig som er uforholdsmessig kostbar etter vedkommendes forhold, regner en ikke som inntekt mer enn det ville koste å skaffe seg "en for ham passende bolig". En fraviker altså i slike tilfeller den alminnelige regel om omsetningsverdien. Også ellers blir i praksis ofte fordelene av fri bolig satt en god del lavere enn markedsleien for tilsvarende bolig. I tillegg har vi som tidligere nevnt, det forhold at når det gjelder posten "Spesielt gunstige kjøp fra arbeidsgiveren (tomt, bolig mv.)", så blir prisen i praksis ofte lavt anslått.

For øvrig er det en vanlig oppfatning at i de fleste tilfeller der verdsettingen bygger på faste satser, blir i praksis ansettelsen lavere enn den egentlige omsetningsverdien.

Inntektsstatistikken opererer for øvrig med bl.a. følgende kjennemerker: kjønn, alder, ekteskapeleg status, yrke, sosioøkonomisk status, næring, utdanning, geografisk område, husholdningstype, yrkesinntekt, bruttoinntekt og disponibel inntekt.

4. ENKELTE ANBEFALINGER FRA ILO NÅR DET GJELDER LØNNSSTATISTIKK

De følgende anbefalingene er hentet fra de to publikasjonene: International Labour Organisation. Eleventh International Conference of Labour Statisticians. Statistics of Labour Cost. Geneva 1966 og International Labour Organisation. Twelfth International Conference of Labour Statisticians. Statistics of Wages and Employee Income. Geneva 1973.

Et sentralt lønnsbegrep er begrepet "labour cost". Dette begrepet er oppdelt i følgende hovedgrupper:

- I. Direct wages and salaries
- II. Remuneration for time not worked
- III. Bonuses and gratuities
- IV. Food, drink, fuel and other payments in kind
- V. Cost of workers' housing borne by employers
- VI. Employers' social security expenditure
- VII. Cost of vocational training
- VIII. Cost of welfare services
- IX. Labour cost not elsewhere classified
- X. Taxes regarded as labour cost

It tillegg til "labour cost" har vi de to sentrale lønnsbegrepene "earnings" og "employee income".

"Earnings" er definert slik: "The concept of earnings, as applied in wage statistics, relates to remuneration in cash and in kind paid to employees, as a rule at regular intervals, for time worked or work done together with remuneration for time not worked, such as for annual vacation, other paid leave or holidays. Earnings exclude employers' contributions in respect of their employees paid to social security and pension schemes and also the benefits received by employees under these schemes. Earnings also exclude severance and termination pay. Statistics of earnings should relate to employees' gross remuneration, i e. the total before any deductions are made by the employer in respect of taxes, contributions of employees to social security and pension schemes, life insurance premiums, union dues and other obligations of employees".

Dersom vi ser på hovedgruppene i "labour cost", så omfatter "earnings" hovedgruppene I - V. Hovedgruppe "IV. Food, drink, fuel and other payments in kind" er ikke videre oppdelt i anbefalingene. Hovedgruppe "V. Cost of workers' housing borne by employers" er videre oppdelt i: (1) net cost for establishment-owned dwellings, (2) net cost for dwellings not establishment-owned (allowances, grants etc.) og (3) other housing costs (relating to land ceded for construction of employees' housing, interest foregone on loans to workers granted without interest or at reduced rates for construction of their own housing, etc.).

Hovedgruppene VI - X i "labour cost" kommer altså ikke med i begrepet "earnings". Hovedgruppe "VI. Employers' social security expenditure" er videre oppdelt i: (1) statutory social security contributions, (2) collectively agreed, contractual and non-obligatory contributions to private social security schemes and insurances, (3)(a) direct payments to employees in respect of absence from work due to sickness, maternity or employment injury, to compensate for loss of earnings, (3)(b) other direct payments to employees assimilated to social security benefits, (4) cost of medical care and health services og (5) severance and termination pay. Hovedgruppe "VIII. Cost of welfare services" er videre oppdelt i: (1) cost of canteens, other food services, (2) cost of education, cultural, recreational and related facilities and services og (3) grants to credit unions and cost of related services for employees. Hovedgruppe "IX. Labour cost not elsewhere classified" er videre oppdelt i: (1) costs of transport of workers to and from work undertaken by establishment, (2) cost of work clothes, (3) cost of recruitment og (4) other labour costs.

Når det gjelder skillet mellom hovedgruppe IV på den ene siden og hovedgruppene VIII og IX på den andre, står det følgende i anbefalingene: "The general criterion for inclusion of items in major group IV is, according to the conclusions of the 1964 Meeting, that the payments should relate to employer cost for goods and services transferred to the worker which replaced expenditure that the worker would otherwise make on his own behalf. Provision of work clothes and cost of group transport of workers did not stand this test in the eyes of the Meeting and should therefore be classified under major group IX, Labour cost not elsewhere classified. Similarly, the cost to the employer of subsidised canteens and other food services should be excluded from major group IV. They are appropriately placed in major group VIII, Cost of welfare services."

Begrepet "employee income" er definert slik: "Employee income may be provisionally defined as all receipts or benefits in cash or kind received by the employee, by virtue of his current status as an employee, from employers or social security and insurance schemes or the State. The statistical concept of employee income must be restricted to items which: first, are received by individual employees; second, are unambiguously regarded as a benefit to the worker; and third, can be expressed in monetary terms."

Dersom vi ser på oppdelingen av "labour cost", så omfatter "employee income" hovedgruppene I - V, altså det samme som begrepet "earnings". I tillegg omfatter "employee income" følgende deler av hovedgruppe "VI. Employers social security expenditure": (3)(a) direct payments to employees in respect of absence from work due to sickness, maternity or employment injury, to compensate for loss of earnings, (3)(b) other direct payments to employees assimilated to social security benefits, (5) severance and termination pay pluss en "ny" gruppe som er kalt "current receipts from social security schemes organised on behalf of employees".

Om begrepet "employee income" står det imidlertid i anbefalingene: "There are still some theoretical and practical difficulties standing in the way of using this concept in practice and further research is needed in this connection."

Av det foranstående framgår det altså at det er en del ekstrarfordeler som ikke kommer med i lønnsbegrepene "earnings" og "employee income".

Når det gjelder verdsettingen av naturalytelser i forbindelse med begrepene "earnings" og "employee income", står det i anbefalingene: "In principle, for earnings statistics payments in kind should be measured on the basis of the value accrued to the employee, since earnings refer to the remuneration or income of a specified group of employed persons. Evaluation of remuneration received in kind on the basis of retail market prices generally provides a reasonable estimate of the value accrued to the employee. This method is frequently followed when income data, including wages, are collected through household surveys."

5. MULIGHETER FOR UNDERSØKELSER

5.1. Innhenting av opplysninger om ekstrarfordeler

Det er tre mulige oppgavegivere når det gjelder opplysninger om ekstrarfordeler, nemlig: (i) bedriftene, (ii) likningsmyndighetene og (iii) personene selv. Vi skal se litt nærmere på hvilke opplysninger disse forskjellige kan gi. Opplysningene om ekstrarfordeler som omtales nedenfor, refererer seg til kalenderåret.

Bedriftene kan gi opplysninger om de fleste av ekstrarfordelene, men ikke alle. Det er ikke alle ekstrarfordeler som blir regnskapsført av arbeidsgiveren (med spesifisering av hvem som mottar ytelsene). I enkelte tilfeller blir de ikke en gang registrert (med spesifisering av hvem som mottar ytelsene). F.eks. blir personalrabatter som regel avkortet i kjøpesummen når den ansatte gjør sine innkjøp, uten at det direkte kommer til uttrykk i arbeidsgiverens regnskap. Når arbeidsgiveren gir et lavrentelån til en ansatt, blir lånet selvsagt regnskapsført, men rentefordelen for den ansatte blir neppe postert som lønnsutgift. Når trafikkselskapene tilstår fribefordring til de ansatte, kommer dette ikke til uttrykk i selskapenes regnskaper. Frireisene blir heller ikke alltid registrert av trafikkselskapene. De ansatte i NSB får som regel stående fribillett (årskort) som kan brukes etter ønske, uten at den enkelte reise blir registrert. Tilsvarende ordninger er vanlige i buss- og ferjeselskaper. (I flyselskaper blir derimot frireiser til dels registrert.)

Likningsmyndighetene kan gi opplysninger om de fleste av de skattepliktige ekstrarfordelene, men ikke alle. Fra bedriftene innberettes nemlig de såkalte trekkpliktige ekstrarfordeler under ett med kontantlønn mv. i lønnsoppgavens post 1.1. Dette dreier seg om godtgjørelse til dekning av daglige reiseutgifter mellom hjem og arbeidssted, fri trygd og annen godtgjørelse til å dekke utgifter utenom selve tjenesten og fri kost og/eller losji. Også verdien av helt eller delvis fri bolig er en trekkpliktig naturalytelse, men her får bedriftene oppgitt av likningsmyndighetene hva de skal verdsette dette til.

De øvrige skattepliktige ekstrarfordelene (utenom overskudd på utgiftsgodtgjørelser) skal bedriftene gi opplysninger om i lønnsoppgavens merknadsfelt, slik at dette skal likningsmyndighetene ha oversikt over. I en del tilfeller gir bedriftene bare opplysning om hva slags ekstrarfordel det dreier seg om uten å foreta noen verdsetting. Verdsettingen av ytelsene foretar likningsmyndighetene selv. Når det gjelder overskudd på bilgodtgjørelse, overskudd på diettgodtgjørelse og overskudd på andre utgiftsgodtgjørelser, er det egne poster i lønnsoppgaven der bedriftene skal gi opplysninger som er nødvendige for å kunne beregne det skattepliktige overskuddet, slik at dette skal likningsmyndighetene også ha oversikt over.

Personene selv kan i prinsippet gi opplysninger om samtlige ekstrarfordeler. Enkelte ekstrarfordeler er det bare personene selv som kan gi opplysninger om. Dette dreier seg om skattefrie ekstrarfordeler som heller ikke registreres på noen måte av bedriftene (med spesifisering av hvem som mottar ytelsene), f.eks. trafikkselskapers fribefordring av de ansatte.

Et spørsmål i denne sammenheng er hvorfra en kan regne med å få de mest pålitelige opplysningene. Når vi i første omgang bare ser på opplysningene om hvilke ekstrarfordeler det dreier seg om (vi kommer tilbake til spørsmålet om verdsettingen av ekstrarfordelene nedenfor), er det klart at bedriftene er bedre enn personene selv når det gjelder slike ekstrarfordeler som bedriftene registrerer på en eller annen måte (med spesifisering av hvem som mottar ytelsene). Når det gjelder opplysninger om de skattepliktige ekstrarfordelene utenom de såkalte trekkpliktige ekstrarfordelene (bortsett fra helt eller delvis fri bolig), er likningsmyndighetene best. Vi står imidlertid som tidligere nevnt, igjen med enkelte ekstrarfordeler som det bare er personene selv som kan gi opplysninger om.

Et viktig spørsmål er hvorledes ekstrarfordelene bør verdsettes. Det kan argumenteres for at det riktige ville være å sette verdien av ekstrarfordelen lik den "virkelige" økonomiske fordel som ekstrarfordelen representerer for mottakeren. Dette kan illustreres slik:

A = inntektstakerens inntekt uten ekstrarfordelen
 X = verdien av ekstrarfordelen
 A + X = total inntekt som er på et slikt nivå at dersom inntektstakeren hadde mottatt dette beløpet som kontantlønn, så ville inntektstakeren ha brukt nøyaktig beløpet X til ekstrarfordelen

Størrelsen på X representerer i dette tilfellet den "virkelige" økonomiske fordel som ekstrarfordelen representerer for inntektstakeren.

Det ville imidlertid være svært vanskelig å følge dette opplegget i praksis. Det synes derfor rimelig å bygge på omsetningsverdien, dvs. detaljpriser der det finnes.

For de ekstrarfordelene som består av pengegodtgjørelser eller utgiftsdekninger, vil det dreie seg om et rent pengebeløp som brukes direkte. Når det gjelder naturalytelser, vil en verdsetting etter de nevnte retningslinjer i visse tilfeller kunne by på problemer.

Når det gjelder de ekstrarfordelene som bedriftene kan gi opplysninger om, så vil bedriftene i sin regnskapsførsel føre opp de kostnadene som ekstrarfordelene utgjør for bedriftene. I en del tilfeller vil disse kostnadene være det samme som ytelsenes omsetningsverdi. I disse tilfellene kan en direkte bruke det beløp som framgår av bedriftenes regnskaper. I andre tilfeller vil kostnaden for bedriftene ikke være den samme som den økonomiske verdi ekstrarfordelen utgjør for mottakeren representert ved omsetningsverdien. I disse tilfellene og i de tilfellene bedriftene bare registrerer ekstrarfordelen (med spesifisering av hvem som mottar ytelsene) har en mulighet for å be bedriftene om å verdsette ekstrarfordelene ut ifra omsetningsverdien. En annen mulighet er at en lar personene selv

foreta verdsettingen av ytelsene ut ifra omsetningsverdien i disse tilfellene. En tredje mulighet er at verdsettingen av ekstrafordelene i disse tilfellene gjøres i Byrået på grunnlag av spesifikasjoner om de aktuelle ekstrafordelene.

De ekstrafordelene som likningsmyndighetene har opplysninger om, vil ved likningen stort sett være verdsatt med utgangspunkt i omsetningsverdien (se side 10). Som nevnt vil imidlertid en del av disse ytelsene være verdsatt lavere enn den egentlige omsetningsverdien. Men en bør kanskje ev. nøye seg med likningsverdiene i disse tilfellene framfor å prøve å få en mer "korrekt" verdsetting av disse ekstrafordelene.

Når det gjelder de ekstrafordelene som det bare er personene selv som kan gi opplysninger om, har en igjen muligheten for enten å la personene selv foreta verdsettingen av disse ytelsene ut ifra omsetningsverdien eller å foreta verdsettingen av disse ekstrafordelene i Byrået på grunnlag av spesifikasjoner om disse ytelsene.

5.2. Øvrige opplysninger som innhentes

Dersom en først skulle gjennomføre en undersøkelse om ekstrafordeler, kunne det være fristende å benytte anledningen til samtidig å lage en mer "fullstendig" lønnsstatistikk der en hovedsakelig bygger på IL0's anbefalinger. En ville på denne måten kunne få direkte sammenliknbare lønnstall for alle næringer. I så fall måtte en innhente opplysninger om de forskjellige lønnspostene fra bedriftene.

Fra arbeidstakerstatistikken kan en hente opplysninger om følgende kjennemerker: næring, arbeidssted, bosted, kjønn, alder, ekteskapeleg status og statsborgerskap. Opplysningene om næring i arbeidstakerstatistikken er hovedsakelig tatt fra bedrifts- og foretaksregisteret. Dette er gjort ved å benytte identifikasjonsnummeret i dette registeret som også er påført arbeidsgiverne i arbeidstaker-/arbeidsgiverregisteret. På den samme måten kan en fra bedrifts- og foretaksregisteret hente opplysninger om kjennemerker som bedriftens sysselsetting, bedriftens omsetning, foretakets eierforhold og foretakets institusjonelle sektor.

En svakhet ved arbeidstaker-/arbeidsgiverregisteret er at en del arbeidsgivere foreløpig har en mangelfull eller feilaktig oppdeling av virksomheten på bedrifter. En har her imidlertid muligheten for å be arbeidsgiverne om spesielt å kontrollere om personene i utvalget er registrert på riktig bedrift og så rette opp de registrerte feil før en kobler med bedrifts- og foretaksregisteret. En har også muligheten for å spørre arbeidsgiverne direkte om de kjennemerker en er interessert i her.

Av øvrige kjennemerker som det kan være aktuelt å innhente opplysninger om, må en i hvert fall få opplysninger om yrke og om omfanget av personenes sysselsetting i kalenderåret, enten fra bedriftene eller fra personene selv.

5.3. Utvalg

I en ev. undersøkelse om ekstrafordeler vil det antagelig bli aktuelt å innhente opplysninger både fra bedriftene og personene selv og kanskje også fra likningsmyndighetene. En må i denne forbindelse på en eller annen måte trekke et utvalg.

En mulighet her er å ta utgangspunkt i den eksisterende lønnsstatistikk og trekke en eller annen form for utvalg fra denne innen de enkelte næringer. Dette ville være en tungvint framgangsmåte. Dessuten har en det forhold at lønnsstatistikken i de fleste næringer bare omfatter en del av alle lønnstakerne i næringen. Og i disse tilfellene dreier det seg vanligvis ikke om et representativt utvalg av lønnstakerne innen næringen. Lønnsstatistikken omfatter heller ikke alle næringer.

En annen mulighet er å trekke et generelt utvalg av bedrifter fra bedrifts- og foretaksregisteret. Deretter tar en med enten alle arbeidstakerne i de uttrukne bedriftene eller et utvalg av arbeidstakere i de enkelte uttrukne bedriftene. En kan på denne måten ikke få opplysninger fra likningsmyndighetene og fra personene selv før svarene fra bedriftene foreligger da en ikke på forhånd vet hvilke arbeidstakere som kommer med i undersøkelsen. Denne utvalgsmetoden ville føre til forholdsvis stor arbeidsbelastning i forbindelse med undersøkelsen for en del av de bedriftene som trekkes ut i utvalget.

Ytterligere en metode er å trekke et generelt utvalg av bedrifter fra arbeidstaker-/arbeidsgiverregisteret. Deretter tar en med)enten alle arbeidstakerne i de uttrukne bedriftene eller et utvalg av arbeidstakere i de enkelte uttrukne bedriftene. En ville på denne måten med en gang i forbindelse med utvalgstrekkningen få oversikt over hvilke arbeidstakere som kommer med i undersøkelsen fra de enkelte bedrifter. En svakhet ved arbeidstaker-/arbeidsgiverregisteret er som tidligere nevnt, at en del arbeidsgivere foreløpig har en mangelfull eller feilaktig oppdeling av virksomheten på bedrifter. En har her imidlertid da muligheten for å be arbeidsgiverne om spesielt å kontrollere om personene i utvalget er registrert på riktig bedrift og så rette opp de registrerte feil. Men denne måten å trekke utvalget på ville likevel pga. den omtalte svakheten ved arbeidstaker-/arbeidsgiverregisteret, føre til utvalgsskjevhet. Denne utvalgsmetoden ville også føre til forholdsvis stor arbeidsbelastning i forbindelse med undersøkelsen for en del av de bedriftene som trekkes ut i utvalget.

Enda en måte å trekke utvalget på er først å trekke et generelt utvalg av personer. Deretter bruker en arbeidstaker-/arbeidsgiverregisteret til å finne arbeidsgiverne til disse personene. Videre ber en disse arbeidsgiverne om spesielt å kontrollere om personene i utvalget er registrert på riktig bedrift, og en retter så opp de registrerte feil. Denne utvalgsmetoden vil ikke føre til utvalgsskjevhet. Dessuten vil en på denne måten unngå at enkelte bedrifter får en stor arbeidsbelastning i forbindelse med undersøkelsen.

Dersom en velger den siste framgangsmåten i en ev. undersøkelse om ekstrarfordeler, har en muligheten for å bruke det samme utvalget av personer som i forbruksundersøkelsen. I tillegg til da å få tak i opplysningene om ekstrarfordeler i forbruksundersøkelsen (se side 2), vil en få tak i kjennemerkene i denne undersøkelsen (se side 2).

En har også muligheten for å bruke det samme utvalget av personer som i levekårsundersøkelsen (eller et underutvalg av dette). En vil da få tak i opplysningene om ekstrarfordeler og kjennemerkene i denne undersøkelsen (se side 3).

Enda en mulighet er å bruke det samme utvalget av personer som i inntekts- og formuesundersøkelsen. En vil da få tak i opplysningene om ekstrarfordeler (se side 6) og kjennemerkene (se side 10) i denne undersøkelsen. Det er dessuten planer om å ha med en intervjuundersøkelse i inntekts- og formuesundersøkelsen hvor en bl.a. skal stille spørsmål om omfanget av sysselsettingen. Dersom en bruker det samme utvalget av personer som i inntekts- og formuesundersøkelsen, kunne en muligens i denne undersøkelsen sørge for å få mer spesifiserte opplysninger om skattepliktige ekstrarfordeler fra likningsmyndighetene enn en gjør i dag. I den nevnte intervjuundersøkelsen i inntekts- og formuesundersøkelsen har en planer om å stille spørsmål om skattefrie inntektsposter. En ev. undersøkelse om ekstrarfordeler der en bruker det samme utvalget av personer som i inntekts- og formuesundersøkelsen, vil ved at en da får tak i opplysninger om skattefrie ekstrarfordeler, dekke noe av dette behovet.